

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ד.

עין משפט
נר מצוה

לג א מ"י פ"א מהל'
גניבה הלכה ט סמג
עשין קנה טור ש"ע ח"מ
סי' שמעט סעיף ד:
לד ב מ"י שם הלכה ט:

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

מיד דהוה אעבד ואמה. ולא כפירוש רש"י שפירש משום דתנן בהחובל (לקמן דף פו.) עבד ואשה פגיעתן כו' דל"כ ה"ל למיקטע עבד ואשה אלא מפרש ר"ת דנקט עבד ואמה משום דקא' אמתני' דסוף מסכת ידים וטעמא משום שמא יקיטנו רבו דבסמוך

מפורש התם: **לא אע"ג** דבזוונתו דהוה אפ"ה פטורין. וא"ת עבד ואמה גופיה יליף מק"ו דשן להחייב כיון דלכתי לא ידע טעמא דשמא יקיטנו רבו וע"כ כיון דידע רישא דמתניתין דמסכת ידים (פ"ד מ"י) מדנקט עבד ואמה ולא נקט עבד ואשה א"כ אמתמא ידע סיפא וע"כ דעבד ואמה כשאין כוונתו להזיק נמי הוה ידע המעשה טעמא דשמא יקיטנו רבו ואפ"ה פריך כיון דעבד ואמה פטורין ואפילו באין כוונתו להזיק ואע"ג דלא שייך טעמא דשמא יקיטנו רבו דאנוס הוא ה' דפעמים דמתכוונו ויאמרו לא נכתובנו לכך פטרי בכל ענין נמלא שכוונת גורם הפטור ה"נ קרן שכוונתו להזיק יש לנו לפטור ור' אשי פ"י דאפילו באין כוונתו להזיק איכא טעמא דרבה: **בשהזיק** חב המזיק בו'. לא היינו כשהזיק קמא אלא מאידך כשהזיק מרבה לה: **למחשביה** בהדי מועדין בו'. ושמואל ס"ל דלא ה"ל לאשמועין כסיפא כיון דלא אשמועין שום חידוש טפי מזרישא אצל שן ורגל אע"ג דתנא ליה כרישא תנא ליה כסיפא גבי מועדין משום חידוש דמפרש השן מועדת לאכול את הראוי לה והרגל מועדת לשבר דרך הילוכה וקנן נמי תנא ואע"ג דתנא כרישא כשהזיק חב המזיק לאתויי קרן מ"מ תנא ליה כסיפא משום דתני ליה גבי חמשה תמים ומש"ה תנא ליה גבי כבדי מועדין וא"ת אמאי לא חשיב אש וצור גבי מועדים וי"ל דלא חשיב אלא בעלי חיים אצל צור ואש כן לי פעם ראשונה כמו פעם ג' וד':

בראי אדם שאין משלם את הכופר. הקשה ריב"ז מאי חומרא היא זו האי דאין משלם את הכופר מיהא דקיס ליה דדרבה מיניה ומיידן דשוגג נמי פטור מדתנא דבי חוקיה ואור"י דלאו פרכא היא כלל דלא מפטר משום קיס

ליה דדרבה מיניה וכאן נמי אין שייך להזכיר תנא דבי חוקיה דלקמן בפ"ג (דף טו.) משמע דלא לאו קרא דעליו ולא על האדם הוה יליפין אדם משור שיתחייב מויד מיתה וכופר ומעליו פטרי ליה אפילו שוגג דומיא דשוס' דאין מויד לשור ותנא דבי חוקיה דפטור אפילו שוגג היינו ממון שהזיק בשעת חיוב מיתה ולאפוקי ממאן דדרש בפ' אלן נעירות (מבזבז דף לה. ושם) הא אם יהיה אסון לא יענש דדוקא דין אסון אחא חוקיה ואשמועין לאו דוקא דין אסון לא יענש אלא אפי' שוגג לא יענש: **כיון דבייף** ופשיט אורחיה הוא. ביירושלמי יש דישן לא מחייב אלא כשהשכיב עמא אצל הכלים אצל אש יסן והביאו כלים אצלו ושצנן פטור דהם גרמו לו וכן אם היה יסן והלך חצירו לישן אצלו והזיקו זה את זה הראשון פטור והאחרון חייב: **ולמעמיך.** פירוש אפילו תימא מצבה זה השן: **אדם** שמירת גופו ע"י. מכאן משמע דלא גרסינן במתני' וממונא¹ מדלא פריך נמי הכי אדם ממונו הוא ו"מש"ה אין לרייך למחוק כדפירשתי לעיל (ג. ד"ה וממונא): ואימא

ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק כראי הקרן שכוונתו להזיק ולא ק"ו הוא ומה שן שאין כוונתו להזיק חייב קרן שכוונתו להזיק לא כ"ש איצטריך ס"ד אמינא מיד דהוה אעבד ואמה עבד ואמה לאו אע"ג דבזוונתו להזיק אפ"ה אפמריי ה"נ לא שגא אמר רב אשי אטו עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו ישמא יקיטנו רבו וילך וידליק גדישו של חבירו ונמצא זה מחייב את רבו מאה מנה בכל יום אלא פריך הכי לא ראי הקרן שכוונתו להזיק כראי השן שאין כוונתו להזיק ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי הקרן שאין הנאה להזיק ורגל מאי שיידיה כשהזיק חב המזיק לאתויי רגל וליתנייה בהדיא אלא אמר רבא תנא שור לרגלו ומבעה לשינו וה"ק לא ראי הרגל שהזיקה מצוי כראי השן שאין הזיקה מצוי ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי הרגל שאין הנאה להזיק וקרן מאי שיידיה כשהזיק חב המזיק לאתויי קרן וליתנייה בהדיא במועדין מתחילתן קמיידי בתמין ולבסוף מועדין לא קמיידי ושמואל מ"ט לא אמר כרב אמר לך אי סלקא דעתך אדם הא קתני סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם וליתני ברישא בנזקי ממון קמיידי בנזקי גופו לא קמיידי ורב נמי הא קתני אדם בסיפא אמר לך רב ההוא למחשביה בהדי מועדין הוא דאתא ומאי לא הרי ה"ק לא ראי השור שמשלם את הכופר כראי האדם שאין משלם את הכופר ולא ראי האדם שחייב בארבעה דברים כראי השור שאין בו ארבעה דברים הצד השווה שבהן שדרכן להזיק וכי שור דרכו להזיק במועד ומועד דרכו להזיק כיון דאייעד אורחיה הוא אדם דרכו להזיק בישן ישן דרכו להזיק כיון דכייף ופשיט אורחיה הוא ושמירתו עליך אדם שמירת גופו עליו הוא ולמעמיך הא דתני קרנא ארבעה אבות גזיקין ואדם אחד מהן אדם שמירת גופו עליו הוא אלא כדאמר ליה רבי אבהו לתנא תני אדם שמירת גופו עליו

ה"ה

מיירי: הא קתני אדם. כסיפא ולמה ליה למיתני כרישא: **למיתני** כרישא **בהדי מועדין הוא דאסא.** דקתני חמשה תמין וחמשה מועדין וקחשיב לכו ואולי: **ומאי לא הרי.** דקתני במתני' לא הרי השור כהרי המצבה לרב דלמא מצבה זה אדם: שור מועד שנגח אדם ומת משלם כופר הלכך לא כתב שור לא אלא אדם מיניה דלדעם שהרג את חבירו כצויר נהרג בשוגג גולה ואינו משלם כופר: אדם החובל בחבירו חייב בארבעה דברים כער ריפוי שבת וצושת אצל נזק לא קא חשיב דשור נמי נזק משלם אצל בהגן ארבעה דברים אינו חייב כדמסיק בשילהי כילד הרגל מועדת (לקמן כו.) דלמרי' כי יתן איש מוס צעמיתו איש צעמיתו ולא שור צעמיתו: וקא פריך **הא השוה כו.** לרב דלמא תנא שור וכל מילי דשור היכי מלי למיתני בקרן דרכו להזיק. ולשמואל ליכא למיפריך דרגל ודאי דרכו לילך ולהזיק: דכייף ופשיט. את רגליו: **אורחיה הוא.** לשבר כלים שצד מרגלותיו: וקא פריך מאי האי דקתני ושמירתו עליך. לשון זה אינו שייך אלא כגון ממונו:

(א) וידע פ"ד מ"י
(ב) ויקרא כד. ג. ו
(ג) פסחים כז. ד"ה אלא
(ד) וי' מנהר"ם שם
(ה) מנהר"ם שם
(ו) נבמ"ה: דשור.
(ז) נבמ"ה: וממונא.
(ח) ומשום צור ואש נמי לרייך
למחוק כ"ל ע"י מהר"ם.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כשהזיק בו
א"א מאידך. דלקמן דף ט
ע"כ ועי' לקמן דף יג ע"כ
תוס' ד"ה כשהזיק:
שם ד"ה כריא בו' דלא
כפטר משום קח"ב. עי'
לקמן דף יג ע"ה כריא ד"ה
משלם כ"ש: בא"ד דאי
לא קרא דעליו. עי' בספר
ירמיה לנא"ס סי' ח:

רבינו הגנאל

שן אין כוונתו להזיק אלא
לאכל להנאתה. קרן כוונתו
להזיק ואין לה הנאה.
ואתא למילף מעבד ואמה
דפטרי מרייתו. ודחי לה
רב אשי. אטו עבד ואמה
לאו טעמ' רבה אית בה
במתניתין (א) בסוף מסכת
ידים תאמרו בעבדו ואמרו
שיש בהן דעת שאם
יקיטנו ילך וידליק גדישו
שלחבירו ונמצא מחייבו
בכל יום. ולא עמד זה
החידוש ונראה. ותריץ רב
הכי תנא שור לרגלו
ומבעה לשנו בו'. וקון
מאי. שיידיה. מאי טעמ' שן
ורגל מועדין מתחילתן וכן
ותני להו ברישא. קרן
דהוה תם ולכי מייעד הו'
ליה מועד תנא ליה
בסיפא. כשהזיק חב
המזיק לאיתני קרן.
ושמואל מאי טעמ' לא
אמר רבא. אמר לך אדם הא
קתני ליה בסיפא דמתני',
והאדם. ואמאי לא תנא
ליה ברישא. ובנזקי ממונו
קמיידי. ונזקי גופו לא
קמיידי. ויש אומ' הלכה
כשמואל. ורבא אמ' לך אדם
הא דקתני ליה בסיפא
למחשביה בהדי מועדין
הוא דאתא. מאי לא ראי
לא ראי. הכי קאמי' לא ראי
השור שמשלם את הכופר
כו' הצד השווה שבהן
שדרכן להזיק. שור דרכו
להזיק במועד. אדם דרכו
להזיק בישן. ושמירתו
עליך. אדם שמירת גופו
עליו הוא. ופרקי' כרי אבהו
דאמי' לתנא תני אדם
שמירת גופו עליו.

(א) עי' מוס' ד"ה מדי רהוה.